1 RUBLIS EN 2 RUBŁI, 1 SANTIMS EN 4 SANTIMI

Yehoshua Eliashiv

Hoe zit het nu precies met de waarde aanduidingen op Letse postzegels?

Ware filatelisten stellen zich regelmatig vragen. Soms hebben die te maken met de postgeschiedenis, zoals “via welke route bereikte die brief zijn bestemming?”
Of we willen meer weten van de afzender van een brief of kaart, zeker als we nu nog kunnen lezen wat die schreef. Of “klopt de frankering van deze per luchtpost verzonden expresbrief in de tweede gewichtsklasse?”
Ik vroeg me af waarom de spelling van de nominale waarden van Letse postzegels niet eenduidig is: “rubłi “ of “rubłu?”. Wanneer schrijf je “santimi” en wanneer “santimu?”.

Ik begon mijn zoektocht naar het antwoord door eens goed te kijken naar de in 1921-1922 uitgegeven eerste serie definitieve Landswapenzegels (Mi. 77-88). De Letse roebel, een nazaat van het Russische monetaire systeem, was de nog gebruikte munteenheid. Iedere Letse roebel (“rublis” in het enkelvoud, “rubłi” in het meervoud) bestond uit 100 kopeken, in het Lets “kapeikas”

De spelling van de munteenheid op de zegels is “rubłi” voor de waarden 2 t/m. 9 **(afb. 1)**.

Afb. 1

Afb. 2

Vanaf 10 **(afb. 2)** worden alle ronde getallen in “rubłu” aangegeven, met uitzondering echter van 20 **(afb. 3)**, daar is het weer “rubłi”. De waarde 15 **(afb. 4)** weer met “rubłi”. Ik vond het allemaal nogal onbegrijpelijk en toen had ik nog niet gezien dat bij de latere waarden in “santimi” hetzelfde speelde.

Gelukkig kon ik mijn twijfels delen met een vriend in Riga, Lets is zijn moedertaal. Hij vertelde, waarvoor mijn dank, dat de spelling van de waarden in rubłi correct is.
Met uitzondering echter van de 20. Gelet op de taalkundige verwantschap met een ander woord zou dit 20 rubłu moeten zijn. Voor de 15 is rubłi juist, omdat voor dit getal beide spellingswijzen mogelijk zijn.

In 1923 verschenen de eerste Landswapenzegels (vanaf Mi. 89) in santims.
De laagste waarde is de 1 santims, in het meervoud santimi **(afb. 5)**.
Vanaf 11 tot en met 19 eindigen de waarden op een u, bv. 12 santimu **(afb. 6)**.
Ook alle tientallen (10, 20, 30, 40 enz.) eindigen op u, bv. 30 santimu **(afb. 7)**.
Vanaf 22 eindigen alle niet-tientallen, bv. 25, 35, 58 en 94, op een i, bv. 35 santimi **(afb. 8)**. Op waardebrieven zou een totaalport kunnen voorkomen dat eindigt op een 1 (maar niet 11), bv. 51. In dat geval eindigt de waarde op een s. In het Lets: *piecdesmit viens santims*. Voor de duidelijkheid: 21 is dus *divdesmit viens santims*.

Afb. 8

Afb. 3

Afb. 4

Afb. 5

Afb. 6

Afb. 7

Bij de monetaire hervorming in 1922 werd de Letse roebel vervangen door de lats (L), verdeeld in 100 santimu. De verhouding bedroeg: 1 rublis = 2 santimi (50 rubłu = 1 lats).
Op 4 augustus 1922 werden in Letland nieuwe posttarieven ingevoerd. Om verwarring bij het publiek te voorkomen, zorgde de Letse posterijen ervoor dat zegels met een gelijke frankeerwaarde in de oude en in de nieuwe munteenheid dezelfde kleur kregen. Voorbeeld: de donkergroene zegels van 2 rubłi voor gebruik op lokale briefkaarten, werden vervangen door zegels van 4 santimi in dezelfde kleur **(afb. 9)**.

Afb. 9

Voor binnenlandse brieven werd de rode 5 rubłi zegel vervangen door de eveneens rode van 10 santimu **(afb. 10)**.

Afb. 10

Ik hoop dat dit overzicht het u allemaal wat duidelijker maakt.

AANWINSTEN EN VONDSTEN

Ruud van Wijnen

In deze rubriek willen we poststukken en postzegels van leden van HBG laten zien: nieuwe of oude aanwinsten.

Na de geldhervorming in Letland waarbij de lats het overnam van de Letse roebel bleven de postzegels van de eerste Landswapenserie (Mi. 77-88) nog tot en met 31 mei 1927 geldig voor frankering. Wie daarvan een voorraadje in zijn bureaula had liggen hoefde zich dus niet te haasten om ze te gebruiken. Wel moest er even gerekend worden als een “oude” zegel met een “nieuwe” gecombineerd werd. Hoe was het ook alweer?
O ja, 1 rublis was nu 2 santimi waard. Een onbekende afzender in SMILTENE zond op 26 juni 1923 een brief aan de firma Kniep & Werner in RIGA. Mogelijk had hij nog een aantal zegels van 9 rubłi overgehouden uit de eerste helft van 1922 toen dat bedrag het tarief was voor een briefkaart naar het buitenland. Toen de afzender zijn brief nog even woog bleek die meer dan 20 gram te wegen en vanaf 4 augustus 1922 kostte de verzending daarvan binnen Letland 20 santimu. Even rekenen: 9 rubłi = 18 santimu + een zegel van 2 santimi maakt 20 santimu. Helemaal in orde!

Afb.

Brieven en kaarten met een gemengde frankering van zegels in de oude en nieuwe munteenheid zie je niet zo vaak. Of moeten we als verzamelaars beter opletten?